

Nosyriev O. O.

National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute»

ALIGNMENT IMBALANCES REGIONAL DEVELOPMENT IN THE STATE ECONOMIC STRATEGY

Summary

The analyzes the current imbalance of socio-economic development of the regions of Ukraine are defined problem of regional differentiation in sovremenny economic conditions justified the possible ways to overcome regional disparities in the article. Studied modern world experience aligning regional development mechanism proposed directions of optimization of public financial support for sustainable territorial development.

Key words: regional differentiation, socio-economic development, region's economic strategy, gross regional product, financial equalization.

УДК 338.24

Сєніна А. О.

Харківський національний університет імені Семена Кузнеця

ПОЛІТИКА ДЕРЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ
В СФЕРІ ЛІЦЕНЗУВАННЯ І ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Конкурентоспроможність національної економіки безпосередньо залежить від здатності держави сформувати прозоре, максимально спрощене для суб'єктів впливу, однак ефективне з точки зору захисту прав, законних інтересів, життя та здоров'я громадян, збереження екології, забезпечення безпеки країни, регуляторне середовище. На основі даних міжнародної статистики доведена наявність позитивного соціально-економічного ефекту від впровадження політики дерегулювання в різних галузях економіки. Шляхом співставлення значень окремих показників регуляторної політики визначено, що в розвинених країнах рівень регуляторного навантаження на бізнес є суттєво нижчим, ніж в країнах з низьким та середнім доходом. Проаналізовані останні тенденції розвитку регуляторного середовища та відзначено, що в 2013 р. відбулось суттєве покращення профілю України за індикаторами легкості бізнесу, передусім за такими напрямками, як: отримання дозволів на будівництво, реєстрація власності та кредитування. Визначені базові засади функціонування вітчизняних систем ліцензування та технічного регулювання підприємницької діяльності, виділено їх основні недоліки порівняно з розвиненими країнами та узагальнено проблеми їх подолання у контексті здійснення регуляторної реформи. З метою створення в Україні інституційного середовища, сприятливого для бізнесу та безпечного для споживача, обґрунтовано доцільність застосування системи SMART-принципів, які передбачають, що політика дерегулювання економіки повинна здійснюватися на засадах налагодженості, корисності, адаптивності, актуальності та прозорості.

Ключові слова: державне регулювання економіки, політика дерегулювання економіки, ліцензування, технічне регулювання, регуляторна реформа, SMART-принципи політики дерегулювання.

Постановка проблеми. Прагнення України інтегруватися у світову економіку, зокрема європейську, потребує, з одного боку, гармонізації систем ліцензування й технічного регулювання з відповідними системами країн – членів Європейського Союзу на основі проведення відповідних дерегуляторних реформ, а, з іншого, застосування кращих здобутків міжнародного досвіду в сфері дозвільної діяльності, стандартизації, технічної регламентації, процедур оцінки відповідності та ринкового нагляду, які сприятимуть рівноцінному зовнішньоекономічному обміну, підвищенню якості на всіх рівнях виробництва і торгівлі задля задоволення вимог споживачів, надійного захисту їхнього життя, здоров'я, створення безпечних умов праці та збереження довкілля.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Незважаючи на той факт, що активні наукові дискусії стосовно теоретико-методологічних засад проведення державою поміркованої регуляторної політики ведуться вітчизняними дослідниками з 90-х років ХХ ст., коли почалася реалізація регуляторної реформи, цілісного уявлення про економічний зміст політики дерегулювання допоки не сформовано. Серед останніх публікацій можна відмітити наступні: обґрунтування необхідності впровадження в Україні адміністративного регулювання, побудованого на принципах лібералізму та соціал-демократизму, В. Симоненка [7]; аналіз проблем реалізації дер-

жавної політики дерегулювання підприємницької діяльності та виділення актуальних напрямів розвитку державно-управлінської діяльності, в тому числі доцільність запровадження єдиного порядку ліцензування при збереженні специфіки ліцензування окремих видів діяльності О.М. Сафронової [6]; комплексне дослідження інституційного та організаційного забезпечення реформи дерегулювання в Україні, визначення її позитивних та негативних результатів, проведене колективом авторів О.В. Літвіновим, Н.М. Літвіною, Н.В. Стаднічуком та ін. [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте залишаються недостатньо розробленими питання, присвячені економічному обґрунтуванню відповідних напрямів проведення політики дерегулювання в сфері ліцензування та технічного регулювання, що не тільки ускладнює вироблення конкретних процедур, а й перешкоджає формуванню ефективних інститутів раціонального регулювання підприємницької діяльності.

Мета статті. Головною метою даного дослідження є визначення проблем у сфері ліцензування та технічного регулювання в Україні та виділення на цій основі базових принципів реалізації політики дерегулювання підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з 50-х років ХХ ст. системне державне регулювання виступає постійно діючою компонентою

ринкової економіки в усіх цивілізованих країнах світу. Головною метою втручання держави в економічне життя є досягнення максимальної соціально-економічної ефективності національної економіки на основі оптимального поєднання ринкових і державних регуляторів. Однак впровадження надмірних регуляторних правил, невиправданих з точки зору необхідності усунення вад ринкового саморегулювання, тягне за собою цілу низку негативних побічних наслідків, зокрема: ускладнення процедур організації та ведення бізнесу знижує мотивацію до практичної реалізації інноваційних, творчих підприємницьких ідей; штучне встановлення нижньої межі оплати праці в умовах, коли заробітки зростають швидше, ніж продуктивність праці, призводить до «перевиробництва» трудових ресурсів та зростання безробіття; перевищення межі оптимальної ставки оподаткування та встановлення складних і витратних за часом процедур оподаткування обумовлює виведення у «тінь» окремих операцій, а потім і перехід значної частини бізнесу у неформальний сектор; високий рівень бюрократії відволікає фінансові ресурси підприємств на вирішення формальних питань у сфері виробничої, комерційної, фінансово-кредитної, інвестиційної та ін. діяльності, що, в свою чергу, створює стійку усепроникаючу корупцію.

Усвідомлення цих проблем призвело в 70-х роках минулого століття до започаткування політики дерегулювання в багатьох галузях економіки у США, Великобританії та країнах континентальної Європи. Результатом регуляторної реформи стало досягнення помітного позитивного соціально-економічного ефекту, який відобразився, зокрема, у зниженні тарифів на пасажирські та вантажні перевезення повітряного і наземного транспорту, зменшенні споживчих цін на постачання природного газу, зростанні відсотків за депозитами і т. п. (табл. 1).

Таблиця 1
Соціально-економічні ефекти від провадження політики дерегулювання в США

Галузь економіки	Масштаб охоплення політикою дерегулювання	Соціально-економічний ефект
Авіатранспорт	Повне охоплення	Зниження вартості пасажирських авіаперевезень на 33%
Автомобільні вантажоперевезення	Повне охоплення	Зниження тарифів вантажоперевезень на 35-75%
Залізничні перевезення	Часткове: збереження цін «підлоги» та «стелі» на монополізованих маршрутах	Зниження тарифів на перевезення більш ніж на 50%
Виробництво та розподіл природного газу	Часткове: процес розподілу регулюється державою	Зниження споживчих цін на 30%
Телекомунікації	Часткове: регулюванню підлягають місцеві тарифи та порядок міждержавного доступу до мереж	Зниження вартості міжнародного зв'язку більш ніж на 50%
Банківські послуги	Часткове: дерегулювання тарифів на обслуговування та лібералізація вхідних бар'єрів	Підвищення процентних ставок за депозитами; покращення продуктивності банківської системи

(складено за даними [10])

На початок XXI ст. в більшості країн з високим рівнем доходу регуляторне навантаження на бізнес в частині створення підприємства, отримання кредиту, забезпечення виконання договорів та регулювання питань, пов'язаних з найманням працівників стало помітно нижчим, ніж в країнах з низьким та середнім доходом (рис. 1). Крім того, розвинені країни є найбільш наближеними до так званого «передового рубежу» (абсолютного показника ефективності регулювання підприємницької діяльності) за більшістю індикаторів легкості ведення бізнесу.

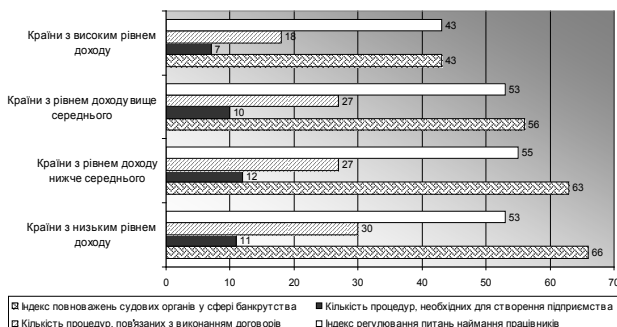

Рис. 1. Значення окремих показників регуляторної політики в країнах з різним рівнем доходу

(складено за даними [11, с. 13])

Реформування регуляторного середовища шляхом пошуку балансу між «правилами гри», що встановлює держава та ринковими важелями регулювання економічної системи, особливо актуально для країн, котрі мають адміністративно-командну спадщину. Україна вже тривалий час рухається шляхом дерегулювання економіки, поступово змінюючи адміністративні процедури, вимоги й стандарти, здійснюючі адміністративні реорганізації, формуючи нову систему мотивації органів влади.

Якщо за період 2005-2012 рр. сталих позитивних зрушень в даному напрямку не спостерігалось, то в 2013 р. Україна перемістилася з 140 до 112 місця серед 189 країн світу, провівши реформи у 8 з 10 областей, які оцінюються дослідженням Doing Business (табл. 2). Серед них:

- спрощення процедури створення підприємства за рахунок скасування окремої процедури реєстрації в органах державної статистики і плати за взяття на облік як платника податку на додану вартість;

- спрощення процедури видачі дозволів на будівництво шляхом введення дозвільної системи з урахуванням рівня ризиків, яка удосконалила порядок видачі дозволів для будівництва простих будівель з меншою кількістю факторів ризику;

- запровадження більш прозорих та зручних процедур реєстрації прав власності на нерухоме майно на основі внесення поправки до Закону «Про власність»;

- скорочення часу, необхідного для виконання вимог податкового законодавства внаслідок введення більш простих форм податку на додану вартість та єдиного соціального внеску;

- розширення наявної інформації, що збирається українським бюро кредитних історій;

- скорочення часу на оформлення експортних та імпорتنних операцій завдяки реалізації положень нового Митного кодексу;

- спрощення порядку провадження у справі про банкрутство на основі поправок, внесених до Закону «Про банкрутство».

Таблиця 2

Рейтинг України за індикаторами легкості ведення бізнесу у 2005-2013 рр.

Індикатори	Роки								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Легкість ведення бізнесу	124	128	139	145	142	145	152	140	112
Реєстрація підприємств	н.д.	н.д.	101	128	134	118	112	50	47
Отримання дозволів на будівництво	н.д.	н.д.	174	179	181	179	180	186	41
Підключення до системи електропостачання	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	169	170	172
Реєстрація власності	н.д.	н.д.	138	140	141	164	166	158	97
Кредитування	н.д.	н.д.	68	28	30	32	24	24	13
Захист інвесторів	н.д.	н.д.	141	142	109	109	111	127	128
Оподаткування	н.д.	н.д.	177	180	181	181	181	168	164
Міжнародна торгівля	н.д.	н.д.	120	131	139	139	140	148	148
Забезпечення виконання контрактів	н.д.	н.д.	46	49	43	43	44	45	45
Розв'язання неплатоспроможності	н.д.	н.д.	140	143	145	150	156	157	162

(складено за даними [12-20])

Не дивлячись на досягнуті результати, Україна продовжує входити до групи країн з переважно невеликою економікою з показником свободи бізнесу 59,8% [21]. Проблемними місцями залишаються питання, пов'язані з ліцензуванням та технічним регулюванням певних видів діяльності, товарів, робіт, послуг.

Термін «ліцензування» на території України було введено у 1991 р. з прийняттям Закону України «Про підприємництво» [2], яким було передбачено ліцензування 12 видів діяльності, в основному пов'язаних з обігом наркотичних речовин, ракетною галуззю, криміналістичною або судово-психіатричною діяльністю. З прийняттям Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [1] перелік суб'єктів господарювання, зобов'язаних одержувати ліцензії на право здійснення підприємницької діяльності, значно розширився і склав понад сімдесят. Чинною редакцією даного закону ліцензуванню підлягає 59 видів діяльності, в тому числі види підприємницької діяльності, що можуть становити пряму та явну небезпеку для захисту прав, законних інтересів, життя та здоров'я громадян, захисту навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави. Однак розширення кола об'єктів ліцензування створило вели-

ку кількість проблем, оскільки потребувало додаткових уточнень, зокрема: необхідного переліку документів для подання на отримання ліцензій, виконання певних умов, переліку органів ліцензування і т. п. [4].

Окрім того, як відзначає колектив авторів Національного інституту стратегічних досліджень на чолі з Д. Ляпіним, вітчизняне законодавство, що визначає засади ліцензування господарської діяльності, відрізняється суттєвим рівнем нестабільності. Однією із причин подібної мінливості нормативно-правової бази є, зокрема, політична заангажованість органів влади, яка проявляється у лобюванні процесу регламентування видів діяльності, що підлягають ліцензуванню. Наслідками такої практики є руйнування цілісності функціонування системи ліцензування в Україні, а також створення перешкод на шляху проведення виваженої державної політики у цій сфері [8].

Як приклад можна навести показники вартості отримання дозволу на будівництво, яка включає отримання всіх необхідних узгоджень, ліцензій, сертифікатів і т. д., в Україні та країнах ОЕСР (рис. 2). В Україні цей показник становить 607,1% від значення середнього доходу на душу населення, що не лише значно більше, ніж в країнах з високим рівнем розвитку (84,1% від середнього доходу), а й перевищує аналогічні показники в Росії (89%), Білорусі (21,3%), Казахстані (87,3%), Киргизстані (128,7%).

Досвід багатьох країн світу свідчить, що забезпечити належний рівень контролю за безпекою товарів та послуг для суспільства можливо навіть без використання інструменту ліцензування. Наприклад, у Польщі офіційні ліцензії вимагаються лише при здійсненні таких виняткових з точки зору суспільних інтересів видів діяльності: 1) пошук і розробка родовищ корисних копалин, їх видобуток та відкрите зберігання, зберігання відходів у гірничих породах, у тому числі – у підземних шахтах; 2) виробництво та збут вибухонебезпечних речовин, зброї і боєприпасів, а також продуктів і технологій для військових або поліцейських цілей; 3) виробництво, переробка, зберігання, транспортуван-

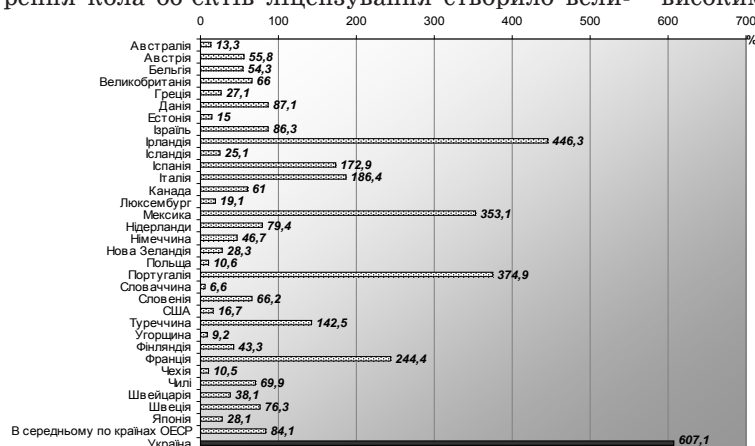

Рис. 2. Вартість отримання дозволу на здійснення будівельної діяльності в країнах світу, % від середнього доходу на душу населення

(складено за даними [20])

ня, розподіл і збут енергоносіїв; 4) захист людей і майна; 5) трансляція радіо- й телепрограм; 6) авіаперевезення. В разі, якщо суб'єкт господарської діяльності бажає працювати в галузі, яка входить до цього переліку, він повинен бути включений до реєстру регульованих підприємств. Підставою для внесення до такого реєстру є довідка, котра підтверджує дотримання суб'єктом господарювання відповідних вимог чинного законодавства. В таких випадках ліцензія як окремий документ не вимагається [3, с. 40].

Хоча у фахових колах України чітко виділені перспективні напрями реформування системи ліцензування, а саме: «подальше суттєве скорочення числа видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, і активніше використання для їх державного регулювання інших інструментів державної політики; уніфікація адміністративних процедур ліцензування у різних законах, що регулюють систему ліцензування; закріплення норм Національного класифікатора видів економічної діяльності (КВЕД) на рівні закону» [8], їх практична реалізація гальмується недостатньо динамічним скороченням ліцензованих видів діяльності, яке подекуди носить імітаційний характер; безсистемністю заходів, спрямованих на реформування вітчизняної сфери ліцензування; недоведеністю до законодавчого рівня закріплення терміну «вид діяльності», котрий є ключовим для нормального функціонування ліцензійної системи.

Стосовно технічного регулювання економіки треба підкреслити, що воно є важливим інструментом регулювання економіки, необхідним для забезпечення конкурентоспроможності підприємств, інтеграції країни у міжнародну торгівлю, захисту прав споживачів. Система технічного регулювання України побудована на попередній радянській системі, і суттєво відрізняється від того, що розуміють під стандартизацією, сертифікацією або оцінкою відповідності у країнах ОЕСР. Визнання її основних недоліків (стримування інновацій та виробництва нових товарів, марнування зусиль часу та ресурсів бізнесу на виконання відповідних процедур, гальмування міжнародної торгівлі) послужило поштовхом до проведення реформ, спрямованих на зміну принципів, структури та способу функціонування системи технічного регулювання задля приведення її у відповідність стандартам ЄС. Вже скасовано норми, які тривалий час спричиняли надмірний адміністративний тиск та фінансові витрати для бізнесу, а саме державний нагляд за продукцією на стадії виробництва та обов'язкову державну реєстрацію декларацій про відповідність продукції.

В той же час невирішеними залишаються такі проблеми: надмірна кількість видів продукції, яка підпадає під вимоги обов'язкової сертифікації; необхідність проведення державної реєстрації технічних умов, котрі розробляються окремими виробниками на кожний новий вид продукції; занадто велика кількість стандартів, які є технологічно застарілими та обмежують прогресивні способи виробництва; невідповідність змістовного наповнення вимог до продукції, механізму їх підтвердження та контролю за дотриманням стандартам загальноновизнаним у зовнішньоторговельному оточенні України; неможливість вітчизняних органів та структур, котрі працюють у сфері метрології й оцінки відповідності, інституційно та технологічно інтегруватись у світові фахові організації та бути загальноновизнаними на міжнародному рівні [9].

При здійсненні регуляторних реформ Україна повинна орієнтуватися на систему ЄС, де технічне регулювання забезпечує максимальний захист споживачів, водночас мінімально тиснучи на бізнес і створюючи якомога менші перешкоди для торгівлі, а відповідність продукції на ринку вимогам безпечності контролює система ринкового нагляду. Її специфіка полягає не тільки у можливості своєчасного виявленні ризикових або небезпечних товарів у роздрібних торговельних точках, а й у наявності відпрацьованого механізму ідентифікації всього ланцюга постачання подібного продукту на ринок як окремої країни, так і ЄС в цілому [9].

Висновки та пропозиції. Як показує досвід 30 провідних країн, котрі мають найсприятливіше середовище для підприємницької діяльності (Німеччина, Данія, Канада, Нова Зеландія, Норвегія, Швеція, Японія та ін.), політика дерегулювання економіки повинна базуватися на так званих SMART-принципах: налагодженості, корисності, адаптивності, актуальності, прозорості (рис. 3).

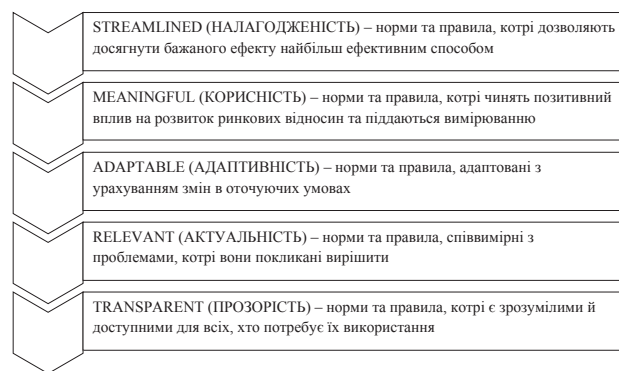

Рис. 3. SMART-принципи проведення політики дерегулювання економіки в розвинених країнах (складено за даними [20, с. 21])

Слід відмітити, що їх застосування в Україні у ході проведення регуляторної реформи дозволить створити інституційне середовище, яке сприяє встановленню ринкових відносин, не створюючи при цьому невиправданих перепон для розвитку бізнесу.

Багаторічний емпіричний досвід розвинених країн свідчить на користь проведення поміркованої політики дерегулювання економіки, спрямованої на усунення надмірних і необґрунтованих адміністративних бар'єрів для підприємницького сектору. В минулому році Україні вдалося досягнути помітних успіхів у формуванні сприятливого регуляторного середовища, що було відмічено й визнано у міжнародному діловому співтоваристві. Водночас, залишаються невирішеними ряд проблем, пов'язаних зі створенням прозорих, але одночасно, дієвих систем ліцензування й технічного регулювання підприємницької діяльності – сфер, від яких безпосередньо залежить захист і збереження здоров'я, майна та довкілля. Для їх подолання запропоновано використовувати SMART-принципи проведення політики дерегулювання, котрі є основою формування системи норм та правил, покликаних досягнути збалансування інтересів бізнесу та суспільства.

Важливим напрямком подальших досліджень повинен стати пошук механізмів поліпшення бізнес-клімату в Україні, які не тільки сприятимуть подальшій гармонізації вітчизняних норм і стандартів у сфері ліцензування й технічного регулювання

із країнами ЄС, але й позитивно позначатимуться на формуванні довгострокових конкурентних переваг суб'єктів господарювання, що працюють у національному регуляторному середовищі. У перспективі це дозволить посилити динамічність, гнучкість та ємність внутрішнього ринку, а також розширить можливості успішного виходу вітчизняних підприємців на міжнародну бізнес-арену.

Список літератури:

1. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 р. № 1775-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1775-14>.
2. Закон України «Про підприємництво» від 07.02.1991 р. № 698-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/698-12>.
3. Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес / IFC, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/fad199804b74511b924bb36eac26e1c2/IC_report_2011_ukr.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=fad199804b74511b924bb36eac26e1c2.
4. Покатаєва О. Ліцензування підприємницької діяльності: напрями реформ / О. Покатаєва // Формування ринкової економіки в Україні. – 2008. – № 18. – С. 166-171.
5. Реформа дерегулювання в Україні: втрачені можливості: аналіт. звіт / О.В. Литвинов, Н.М. Литвинова, Н.В. Стаднійчук [та ін.]. – Д. : МОНОЛІТ, 2012. – 96 с.
6. Сафронова О.М. Державна політика дерегулювання підприємницької діяльності: стан і перспективи розвитку в сучасних умовах України / О.М. Сафронова // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. – № 1(41). – С. 188-196.
7. Симоненко В. Адміністративне регулювання – найважливіший фактор реформ / В. Симоненко // Економіка України. – 2010. – № 10. – С. 4-14.
8. Щодо першочергових заходів зменшення адміністративної вартості ліцензування в Україні: аналіт. Записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/761/>.
9. Як прискорити поліпшення бізнес-клімату: уроки реформи технічного регулювання: матеріали круглого столу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://icps.com.ua/pub/files/75/71/PB_TecRegulation_U.pdf.
10. Crandall R. Extending Deregulation: Make the U.S. Economy More Efficient [Електронний ресурс] / R. Crandall // Opportunity 08: Independent Ideas for America's Next President. – Brookings : Brookings Institution Press, 2007. – 400 р. – Режим доступу : www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2007/2/28useconomics%20crandall%20opp08/pb_deregulation_crandall.pdf.
11. Doing Business 2004: Understanding regulations [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB04-FullReport.pdf>.
12. Doing Business 2006: Creating jobs [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB06-FullReport.pdf>.
13. Doing Business 2007: How to reform [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB07-FullReport.pdf>.
14. Doing Business 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB08-FullReport.pdf>.
15. Doing Business 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2009>
16. Doing Business 2010: Reforming through difficult times [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB09-FullReport.pdf>.
17. Doing Business 2011: Making a difference for entrepreneurs [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB11-FullReport.pdf>.
18. Doing Business 2012: Doing Business in a More Transparent World [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB12-FullReport.pdf>.
19. Doing Business 2013: Smarter Regulations for small and Medium-Sized Enterprises [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB13-full-report.pdf>.
20. Doing Business 2014: Understanding Regulations for Small and Medium-Size Enterprises [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf>.
21. Профіль України за Індексом економічної свободи у 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.heritage.org/index/country/ukraine>.

Сенина А. А.

Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця

ПОЛИТИКА ДЕРЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ В СФЕРЕ ЛИЦЕНЗИРОВАНИЯ И ТЕХНИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Резюме

Конкурентоспособность национальной экономики непосредственно зависит от способности государства сформировать прозрачную, максимально упрощенную для субъектов влияния, но эффективную с точки зрения защиты прав, интересов, жизни и здоровья граждан, сохранения экологии, обеспечения безопасности страны, регуляторную среду. На основе данных международной статистики доказано наличие положительного социально-экономического эффекта от внедрения политики дерегулирования в различных отраслях экономики. Путем сопоставления значений отдельных показателей регуляторной политики определено, что в развитых странах уровень регуляторной нагрузки на бизнес существенно ниже, чем в странах с низким и средним доходом. Проанализированы последние тенденции развития регуляторной среды и отмечено, что в 2013 г. произошло существенное улучшение профиля Украины по индикаторам легкости ведения бизнеса, прежде всего по таким направлениям, как: получение разрешений на строительство, регистрация собственности и кредитование. Определены базовые предпосылки функционирования отечественных систем лицензирования и технического регулирования предпринимательской деятельности, выделены их основные недостатки по сравнению с развитыми странами и обобщены про-

блемы их преодоления в контексте осуществления регуляторной реформы. С целью создания в Украине институциональной среды, благоприятной для бизнеса и безопасной для потребителя, обоснована целесообразность применения SMART-принципов, которые предусматривают, что политика дерегулирования экономики должна осуществляться на принципах налаженности, полезности, адаптивности, актуальности и прозрачности.

Ключевые слова: государственное регулирование экономики, политика дерегулирования экономики, лицензирование, техническое регулирование, регуляторная реформа, SMART-принципы политики дерегулирования.

Sienina A. A.

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

DEREGULATION POLICY OF THE ECONOMY IN THE SPHERE OF LICENSING AND TECHNICAL REGULATION

Summary

The competitiveness of the national economy depends on the ability of the state to form a transparent, simplified for subjects of economic impact, but effective in terms of protecting the rights, legitimate interests, life and health of citizens, environmental conservation, providing national security, regulatory environment. The presence of positive social and economic impact of the introduction of deregulation policy in different branches of economy based on international statistics is proved. By comparing the values of some indicators of regulatory policy it is defined, that in developed countries the level of regulatory burden on business is significantly lower than in low-and middle-income countries. The recent trends in the development of the regulatory environment are analyzed. The significant improvement profile of Ukraine indicators for ease of business, especially in areas such as construction permits, registering property and credit, in 2013 is noted. The basic principles of operation of domestic licensing and technical regulation of business are determined, their main disadvantages compared with developed countries are highlighted and the problems of their overcoming in the context of regulatory reform are summarized. In order to create in Ukraine institutional environment, favorable for business and safe for the consumer, the feasibility of application of the SMART-principles system is proved. It provides that the deregulation policy should be streamlined, meaningful, adaptable, relevant, transparent.

Key words: government regulation of the economy, deregulation policy, licensing, technical regulation, regulatory reform, SMART- principles of deregulation policy.

УДК 331.53:338.124.4

Татомир І. Л.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМИ КОНВЕРТОВАНІСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В ЕКОНОМІЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

У статті визначено проблеми, які перешкоджають конвертації національної системи освіти в економічний та соціальний капітал. Обґрунтовано причини низької економічної та соціальної віддачі від отриманої освіти.

Ключові слова: конвертованість системи освіти, економічний та соціальний капітал, конвертованість дипломів про вищу освіту.

Постановка проблеми. Отримання фахової підготовки дозволяє людині нагромадити капітал своєї особистості, працевлаштуватися, надає можливість реалізувати себе, розширити систему ціннісних пріоритетів від суцього економічної спрямованості до соціальної. Значну впевненість у цьому надає вища освіта, яка останнім часом є об'єктом дискусій з приводу забезпечення її конвертованості в економічний та соціальний капітал.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Освіта, будучи важливою складовою соціально-економічного розвитку особистості, виступає об'єктом активних досліджень вчених-економістів. Серед праць закордонних вчених слід виділити роботи Д. Уілера, Ф. Махлупа, Б. Вейсброта, Т. Шульца та ін., які відстоюють ідею, про те, що набуті в результаті навчання знання та професійні навички, підвищують не лише дохід особи, а й у цілому визначають її статус, впливають на територіальну та виробничу мобільність, стійкість зайнятості, економічний і культурний рівні

її родини. Не можна залишити поза увагою й напруження українських економістів, а саме: А. Гальчинського, В. Геєця, В. Семеновенка, Л. Лісогор, І. Петрової та ін.

Невирішені частини проблеми. Незважаючи на значні результати наукових досліджень, недослідженим залишається процес нагромадження економічного та соціального капіталу від отриманої освіти.

Виклад основного матеріалу. Важливість підвищення ефективності функціонування освітньої системи зумовлюється не тільки безпосередньою цінністю її для людини, але й тим фактом, що ці видатки є інвестиціями з наступною віддачею. У даному випадку мова йде про економічний аспект ефективності: віддачі від витрат на освіту. Ці віддачі можуть приймати форму індивідуального або суспільного доходу. Приватні віддачі ідуть протягом життя студента або учня разом із підвищенням його продуктивності праці, і оскільки базова освіта відкриває шлях широкому залучен-